

De Gewone bronlibel langs de Venbeek

R.P.G. Geraeds, Bergstraat 70, 6131 AW Sittard

In Limburg zijn populaties van de Gewone bronlibel (*Cordulegaster boltonii*) bekend uit het Haeselaarsbroek en de Meinweg. Daarnaast wordt de soort incidenteel op andere locaties in de provincie waargenomen (GUBBELS, 1998; HERMANS, 2002; REUMKES, 2003; GERAEDS & VAN SCHAIK, 2005). De populatie in de Meinweg is de grootste in Nederland. De soort wordt hier aangetroffen langs de Boschbeek, de Roode Beek en het Nartheciumbeekje (een bronbeekje dat in de Roode Beek uitmondt). Op vrijdagmiddag 9 juni 2006 trof ik een Gewone bronlibel aan langs de Venbeek. Daar de Venbeek op het eerste gezicht een geschikt biotoop lijkt en omdat de soort in het verleden al enkele malen in de omgeving van de nabijgelegen Turfkoelen is gesignaleerd, is de Venbeek vanaf 9 juni tot 22 juli wekelijks bezocht. Tijdens deze bezoeken werd duidelijk dat de Venbeek waarschijnlijk de vierde deelpopulatie Gewone bronlibellen van de Meinweg herbergt.

FIGUUR 1

Door de dichte laan van de Venbeek en de hoog opstaande oevervegetatie is het water grotendeels

VENBEEK

De Venbeek stroomt door het Flink Ven, een open agrarisch gebied ten westen van het Nationaal Park De Meinweg. Het Flink Ven was oorspronkelijk een kwelmoeras langs de Peelrandbreuk. De Venbeek is gegraven om het kwelwater af te voeren ten behoeve van de ontginning van het Flink Ven aan het einde van de 19^e eeuw. Ter plaatse waar de Gewone bronlibellen zijn aangetroffen, varieert de beekbodem in breedte van 70 tot 90 cm. De beek ligt diep ingesneden in het landschap, het waterpeil ligt circa 1,5 m beneden maaiveld. De waterdiepte is maximaal 15 cm en de stroomsnelheid circa 0,1 m/s. Het bodemsubstraat bestaat uit zand, slib en detritus. Watervegetatie is nagenoeg afwezig. De oevervegetatie wordt gedomineerd door Riet (*Phragmites australis*). Plaatselijk staan enkele kleine Zomereiken (*Quercus robur*) en struweel van Gewone braam (*Rubus fruticosus*) op de oever. Door de diepe ligging en de rietvegetatie op de oever is de beek in de zomer toch grotendeels beschaduwde [figuur 1]. Het omliggende gebied bestaat uit akkers, weilanden en enkele zandwegen met laanbeplantingen en houtwallen.

WAARNEMINGEN

Tijdens de verschillende bezoeken zijn Gewone bronlibellen over een lengte van circa 850 m in twee kilometerhokken langs de Venbeek waargenomen. De dieren patrouilleerden regelmatig boven de beek. Tussen de patrouilles door waren ze in de vegetatie langs de beek of langs het onderhoudspad te vinden [figuur 2]. Wanneer patrouillerende mannetjes elkaar ontmoetten, eindigde dit steevast in agressieve luchtgevechten. Verder zijn bronlibellen regelmatig foeragerend boven de omliggende maïs- en graanakkers waargenomen. Omdat de dieren vaak lange patrouillevluchten uitvoeren is het soms moeilijk te bepalen hoeveel dieren in een gebied aanwezig zijn. Ter controle van het aantal waargenomen dieren, zijn in de vegetatie hangende libellen zoveel mogelijk gefotografeerd. Aan de hand van individuele kenmerken (vlekjes op het lichaam, beschadigingen in de vleugels en dergelijke) kon vervolgens thuis bepaald worden hoeveel dieren er minimaal op één dag zijn waargenomen. Zo zijn op 8 juli minimaal vijf verschillende dieren gezien. Er zijn vier verschillende mannetjes gefotografeerd en er

niet alle dieren zijn gefotografeerd ligt het daadwerkelijke aantal aanwezige dieren waarschijnlijk hoger.

Naast de verschillende imago's is op 23 juni een larvenhuidje van de soort gevonden op circa 20 cm hoogte in een rietstengel. Het lijkt dan ook aannemelijk dat de aanwezige dieren langs de Venbeek zelf zijn uitgeslopen en dat het geen zwervers betreft.

KOLONISATIE

Gewone bronlibellen zijn goede vliegers en kunnen relatief grote afstanden afleggen. Omdat de dieren echter erg honkvast zijn worden nieuwe leefgebieden vaak langzaam gekoloniseerd (STERNBERG *et al.*, 2000; GROENENDIJK, 2002; HERMANS, 2002). De kolonisatie van de Venbeek heeft waarschijnlijk vanuit de Boschbeek plaatsgevonden omdat beide waterlopen met elkaar in verbinding staan. De Venbeek mondt namelijk noordoostelijk van de Turfkoelen uit in de Boschbeek. Waar de Boschbeek door het Flink Ven stroomt is de soort overigens niet waargenomen. Dit deel van de Boschbeek

lijkt ook niet geschikt omdat deze in de loop van juli plaatselijk is drooggevalen. Meer stroomafwaarts, waar de Boschbeek door de Turfkoelen stroomt, zijn op 23 juni en 3 en 8 juli wel twee mannelijke imago's aangetroffen. Kolonisatie vanuit de Roode Beek lijkt minder waarschijnlijk vanwege de uitgestrekte droge naaldbossen die tussen de twee vindplaatsen liggen.

POPULATIE?

Omdat er relatief veel dieren langs de Venbeek zijn waargenomen en omdat de soort zich hier met zekerheid heeft voortgeplant, is er een reële kans dat een kleine populatie langs de Venbeek voorkomt.

FIGUUR 2

Een mannetje van de Gewone bronlibel (*Cordulegaster boltonii*) in de vegetatie van het onderhoudspad langs de Venbeek (foto: R. Geraeds).

Naast de Gewone bronlibellen zijn tijdens de meeste bezoeken ook Bosbeekjuffers (*Calopteryx virgo*) en Beekoeverlibellen (*Orthetrum coerulescens*) waargenomen. De Bosbeekjuffer is een karakteristieke begeleider van de Gewone bronlibel. Beide soorten komen gezamenlijk voor langs de Boschbeek, Roode Beek en het Nartheciumbeekje. Ook de Beekoeverlibel is een karakteristieke begeleidende soort. Deze soort heeft echter een voorkeur voor open, onbeschaduwde wateren. In de Meinweg wordt de Beekoeverlibel langs het Nartheciumbeekje en de Boschbeek samen met de Gewone bronlibel aangetroffen. Het feit dat ook deze soorten langs de Venbeek voorkomen sterkt het vermoeden dat permanente vestiging van de Gewone bronlibel mogelijk moet worden geacht.

Summary

GOLDEN-RINGED DRAGONFLY ALONG THE VENBEEK BROOK

In Limburg, the Golden-ringed dragonfly (*Cordulegaster boltonii*) is known to occur in the Haeselaarsbroek and Meinweg nature reserves. At Meinweg, which houses the largest population in the Netherlands, the species occurs along the Boschbeek, Roode beek and Nartheciumbeek brooks. Recently, specimens have also been observed along the Venbeek brook, probably representing the fourth subpopulation of the Golden-

Literatuur

- GERAEDS, R.P.G. & V.A. VAN SCHAIK, 2005. Vondst van een larvenhuidje van de Gewone bronlibel langs de Roer. *Natuurhistorisch Maandblad* 94 (12): 274-275.
- GUBBELS, R., 1998. Waarneming van een bronlibel (*Cordulegaster boltonii*) langs de Grensmaas. *Natuurhistorisch Maandblad* 87 (9): 212.
- GROENENDIJK, D., 2002. Bosbeekjuffer en Gewone bronlibel in Nederland: ecologie en bescherming. *De Vlinderstichting*, Wageningen.
- HERMANS, J., 2002. Gewone bronlibel. In: Neder-

landse Vereniging voor Libellenstudie. *De Nederlandse libellen (Odonata)*. Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden: 288-291.

- REUMKES, H., 2003. Een waarneming van de Gewone bronlibel in de Ruscher groeve bij Schinveld. *Brachytron* 7 (1): 23-26.
- STERNBERG, K., R. BUCHWALD & U. STEPHAN, 2000. *Cordulegaster boltonii*. In: Sternberg, K. & R. Buchwald (Hrsg.). *Die Libellen Baden-Württembergs*. Band 2. Verlag Eugen Ulmer GmbH & Co, Stuttgart: 191-208.